Ett fragment av en gravsten, s.k. liljesten, med runinskrift står på Saleby kyrkogård lutat mot vapenhusets östra vägg.

Sandsten. Längd 0,68 m., bredd upptill 0,65 m. Fragmentet, som motsvarar ungefär en tredjedel av den ursprungliga gravstenen, har varit sönderslaget i fyra stycken men lagades 1936 med stenkitt. Inskriften är anbragt på stenens upphöjda kantlist.

Inskrift:

hær ⁝ ligær ⁝ kallo - . . . i ⁝ af suntr - . . . :
5 10 15 20

Hær liggær **kallo** ... *af Sundr*[*al*](?).

»Här ligger **kallo** ... från Synneråll(?).»

Till läsningen: 6 **g** är sannolikt stungen. En svag fördjupning i 9 **k** är knappast någon avsedd punkt. Efter 13 **o** finnas osäkra spår av sk. Sedan följer övre delen av en hst, som möjligen har svaga **h**-bistavar t.v. om hst. Därefter är stenen brusten, och ristningsytan har fallit bort på ett stycke av 3,5 cm., vilket här ger plats för högst tre runor. Så urskiljes en tydlig hst, sannolikt **i** (15). Av bst till 19 **u** synes övre delen tydligt, nederdelen däremot är borta. R. 21 är sannolikt **t**. Nedre delen av **r**-bst på r. 22 är otydlig. Sedan följer en säker hst. På ett avstånd från denna hst, som kunde ge plats för troligen 1, högst 2 runor, finns ett sk bestående av sannolikt två punkter.

H. Jungner har tidigare läst 21 **i**. Efter senare granskning meddelar han, att runan är »sannolikt **d**, fastän punkten är ganska osäker».

kallo är måhända latinisering av *Kalli*; se vidare Jungner, *Gudinnan Frigg och Als härad* (1922), s. 404. Huruvida namnet är identiskt med det i andra runinskrifter förekommande **kali** kan ej avgöras, jfr Sm 11 och *DR*, sp. 673. Det följande ordet kan icke tolkas. Det bör snarast ha varit en apposition till **kallo**. Jungner föreslår ett binamn *goði*, *høgi* men nämner i förbigående andra mera avlägsna möjligheter: »fsv. haki, hari, härre o.s.v.».

R. 16–22 utgöra sannolikt en till subjektet i satsen attributiv bestämning, innehållande ett ortnamn. Detta är tyvärr genom stenens vittring ofullständigt, men åtskilligt talar för att de bevarade runorna **suntr** utgöra första leden i *Synneråll*, namnet på en by belägen i Saleby sn c:a 2 km. SV om kyrkan. Detta bynamn återfinnes enl. Sv. Ortnamnsarkivets Top. saml. tidigast två gånger i *SRP* nr 338 (1357) *Sundraal* samt i *RaP* Axvall $^{9}/_{8}$ 1424 *synderaal*. Om *Synneråll* se vidare E. Wessén i *NoB* 10 (1922–23), s. 110 not 1, samt I. Lundahl, *Falbygdens by- och gårdsnamn* (1927), s. 117 f.

70. Saleby sn, kyrkogården.

Pl. 57.

Litteratur: T 29 not 2 samt T 99. K. Torin i VFT 1:4–5 (1888), s. 36; H. Hildebrand, Sveriges medeltid 3 (1898–1903), s. 432; H. Jungner, Gudinnan Frigg och Als härad (1922), s. 405 f., i VFT 4:9 (1935) s. 32; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 359; Handlingar 1935, 1936 i ATA; S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid 1 (1937, rev. 1945), nr 695; E. Hjärne i Saga och sed 1945, s. 58.

Äldre avbildningar: S. Welin, tuschteckning (VFA), träsnitt (i T 99).

Runinskriften är anbragt på kantlisten till en gravsten, s.k. liljesten, på Saleby kyrkogård. Stenen står lutad mot vapenhusets västra yttervägg, till vänster om ingången.

Grå sandsten med röda inslag. Längd 1,80 m., bredd 0,56–0,46 m. Stenytan är starkt nött och inskriften på vissa håll förstörd. Stenens ytterkant bildar bas för inskriftens runor, vilket är mindre vanligt.

Inskrift:

mik a : þolfær : hær : ligær ... is ----...
5 10 15 20

Mik a Þolfær. Hær liggær ...

»Mig äger Tolv. Här ligger ...»

Till läsningen: Runorna äro tydligast på högra kantlisten. R. 1–10 äro säkra. I 11 **h** äro bistavarna svaga t. h. om hst. 12 **æ** är avslagen nedtill. 13 **r** har förlorat undre delen. R. 14–17 äro säkra. Av den följande **r**-runan finnas endast mycket svaga spår. Därefter äro runorna mycket osäkra, någon exakt läsning kan här icke åstadkommas. H. Jungner läser här till en början **ka**. Längre till höger finner man en hst och en tydlig **s**-runa. Efter 20 **s** kan man så se svaga spår av ytterligare två runor.

K. Torin anför ingen läsning. Han meddelar, att av den nötta runristningen »ej kunna skönjas mer än några få runor, af hvilka någon mening ej kan erhållas».

Inskriftens slut efter 18 **r** läser Jungner (*Gudinnan Frigg*, s. 406 f.) **ka - - - - iso-** och kompletterar sålunda **kallonison**, d. v. s. *Kallonis* (*Kallos*) *son*. Namnet *Kallo* (fsv. *Kalli*) sammanställes med motsvarande namn på Vg 69. Jungner arbetar vidare med hypotesen, att Kallo varit prästman och daterar, a. a. s. 410, »Kallos sten till något efter 1250 och sonen Þolfærs till snarast inemot 1300» eller om båda utförts samtidigt »till senare hälften av 1200-talet». Det förefaller emellertid som om Jungner alltför hårt pressat den starkt skadade inskriften på Vg 70, varför ovanstående sammanställning och därav föranledd datering icke kan anses nöjaktigt styrkt.

Þolfær är en sammandragning av *Þorulfr*. Den enstaviga formen är vanligast på östnordiskt, den tvåstaviga på västnordiskt område. Jfr även Sö 328, Jungner, *Gudinnan Frigg*, s. 408, samt *DR*, sp. 727.

Det speciella uttrycket att gravstenen tillhör den avlidne, *mik a*, återfinnes på andra medeltida gravstenar, t. ex. Vg 71 samt några gotländska, L 1711, 1713, 1726. Andra uttryck för stenen såsom den talande förekomma flerstädes i signaturer på gravhällar, t. ex. Vg 86 (runor: **pætær · girþi mik**), Vg 95 (majuskler: HARALDUS : ME : FECIT : MAHISTER), liksom detta förhållande är vanligt på runristade medeltida föremål av både kyrklig och profan art.

71. Skara, domkyrkan. Nu i Skara museum.

Pl. 58.

Litteratur: T 29. Jonas I. Marchander $^{23}/_{10}$ 1775 (i: J. G. Liljegren, Samlingar Msc:t Runir fol., nr 25, ATA); J. P. Carlmark, Fornlemningar inom Skara Församling 5: 3, 1864 (Stifts- och Landsbibl., Skara); S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid 1 (1937, rev. 1945), nr 698; E. Hjärne i Saga och sed 1945, s. 58.

Äldre avbildningar: Bläckteckning (i Carlmark a. a.); O. Erlandsson, träsnitt (i T 29); Gardell a. a. 2 (1937, rev. 1946), s. 112.

Denna gravsten (liljesten), som är försedd med runinskrift och numera tillhör Skara museum, låg på K. Torins tid som golvsten i domkyrkans södra korgång.

Av Jonas I. Marchander finns i ATA följande anteckning om gravstenar, som förmodats ha runinskrift: »finnas ock hos mig antekning på the griftstenar, som äro i Skara domkyrkjo med runbokstäfwer skrefne, hwad the bemärkja, såsom i Bårhuset, wid Konungstolen, wid Drottningestolen, och söder wid dörren». Med stenen »söder wid dören» har han möjligen åsyftat Vg 71. Om denna runsten skriver J. P. Carlmark, kännaren framför andra av domkyrkans gravstenar, a. a.: »Detta är ock det enda spår efter runskrift, som inom denna Församling träffats.» De övriga av Marchander nämnda stenarna ha sannolikt haft annan inskrift än runor. Vidare efterforskningar ha i varje fall icke givit positivt resultat.